

Mezinárodní právo

Mezinárodní smlouvy a mezinárodní
spory v rámci mezinárodního práva
veřejného

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Mgr. Danuta Duda, Ph.D.

- Mezinárodní smlouvou se obvykle rozumí dohoda mezi státy nebo mezinárodními organizacemi, kterou se zakládají, mění nebo ruší jejich vzájemná práva a závazky podle mezinárodního práva.
 - Vídeňská úmluva o smluvním právu z roku 1969
 - Vídeňská úmluva o smluvním právu mezinárodních organizací z roku 1986

 - **Druhy smluv:**
 - Písemné a ústní
 - Veřejné a tajné
 - Prezidentské, vládní, resortní
 - Bilaterální a multilaterální
-

Uzavírání mezinárodních smluv

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- **Příprava textu smlouvy**
 - **Jazyk smlouvy**
 - **Jednotlivé části smlouvy**
 - **Ověření textu smlouvy (autentifikace)**
 - **Schválení textu smlouvy**
 - **Souhlas jednajících stran být vázán smlouvou**
 - a) podpis
 - b) ratifikace
 - c) přistoupení (akcese či adheze)
 - d) přijetí (akceptace)
 - e) schválení (aprobace či konfirmace)
-

Platnost a účinnost mezinárodní smlouvy

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Za platnou se smlouva považuje od doby, kdy mezi stranami vznikne právní poměr předvídaný smlouvou. Tento právní poměr vzniká okamžikem, kdy obě smluvní strany u dvoustranných smluv nebo mnohostrannou smlouvou stanovený minimální počet smluvních států smlouvu ratifikovaly nebo k ní přistoupily.
 - Za účinnou se považuje smlouva okamžikem, kdy strany jsou povinny smlouvu provádět.
 - Okamžiky vstupu smlouvy v platnost a nabytí účinnosti zpravidla splývají.
 - Mohou se však lišit v případě, kdy definitivní souhlas byl již dán, protože smlouva byla smluvními stranami ratifikována, ale její provádění podle vůle stran začne teprve později (např. šest měsíců po výměně ratifikačních listin nebo k určitému budoucímu pevnému datu).
-

Změna a revize smluv

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Změna a revize smlouvy znamená uzavření nové smlouvy o témže předmětu a mezi týmiž smluvními stranami, kterou se mění obsah staré smlouvy.
 - Rozdíl mezi změnou a revizí není podstatný.
 - Změna se týká jednoho nebo několika jednotlivých ustanovení.
 - Revize značí úpravu většího rozsahu, popřípadě úplné nahrazení starého textu novým.
-

Doba platnosti mezinárodní smlouvy

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Doba platnosti mezinárodní smlouvy má zásadní důležitost pro její účinné provádění. Proto má většina uzavíraných smluv výslovné ustanovení o době trvání, případně o způsobu ukončení jejich platnosti.
 - Ze smluv, které takové ustanovení o době platnosti nemají, obvykle alespoň nepřímo vyplývá, že smluvní strany předpokládaly právo každé smluvní strany ukončit platnost smlouvy výpovědí, která nabude účinnosti po rozumné lhůtě.
-

- Mezinárodní právo veřejné může být recipováno (převzato) do práva vnitrostátního několika způsoby:
 - **Transformace** – zachování doslovného znění mezinárodní smlouvy a její vyhlášení v některé formě vnitrostátního práva (např. zákon)
 - **Adaptace** – obsahově přibližný (nikoli doslovný) přenos mezinárodněprávních závazků a oprávnění do forem vnitrostátního práva
 - **Inkorporace** – vtažení normy mezinárodního práva do vnitrostátní právní sféry, aniž by ztrácela formu mezinárodního práva
 - **Adopce** – osvojení nebo použití pravidla mezinárodního práva vnitrostátním soudem v jeho rozhodovací činnosti (v anglosaském systému)
-

Čl. 10, 10a a 49 Ústavy České republiky

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

- Čl. 10: Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.
 - Čl. 10a: (1) Mezinárodní smlouvou mohou být některé pravomoci orgánů České republiky přeneseny na mezinárodní organizaci nebo instituci.
(2) K ratifikaci mezinárodní smlouvy uvedené v odstavci 1 je třeba souhlasu Parlamentu, nestanoví-li ústavní zákon, že k ratifikaci je třeba souhlasu daného v referendu.
 - Čl. 49: K ratifikaci mezinárodních smluv
 - a) upravujících práva a povinnosti osob,
 - b) spojeneckých, mírových a jiných politických,
 - c) z nichž vzniká členství České republiky v mezinárodní organizaci,
 - d) hospodářských, jež jsou všeobecné povahy,
 - e) o dalších věcech, jejichž úprava je vyhrazena zákonu,je třeba souhlasu obou komor Parlamentu. (jedná se o tzv. prezidentské smlouvy)
-

Zásada pokojného (mírového) řešení sporů

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KÁRVINĚ

- Pokojné urovnávání mezinárodních sporů je jednou ze základních zásad mezinárodního práva, nerozlučně spojenou se zákazem použití síly a hrozby silou ve vztazích mezi státy.
 - Tato zásada je zakotvena především v čl. 2 odst. 3 Charty OSN: Všichni členové řeší své mezinárodní spory pokojnými prostředky tak, aby ani mezinárodní mír a bezpečnost, ani spravedlnost nebyly ohrožovány.
 - Mezinárodní spory musí být urovnány na základě svrchované rovnosti státu a v souladu se zásadou svobodné volby prostředků.
 - K prostředkům pokojného řešení sporů podle čl. 33 Charty OSN patří **vyjednávání (negociace), šetření (inquiry), zprostředkování (mediace), řízení smírčí (konciliace), rozhodčí nebo soudní.**
 - Rada bezpečnosti OSN může konat šetření o každém sporu nebo každé situaci, která by mohla vést k mezinárodním třenicím nebo vyvolat spor, aby určila, zda trvání sporu nebo situace by mohlo ohrozit udržení mezinárodního míru a bezpečnosti.
-

Přímé diplomatické jednání (negociace)

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KÁRVINĚ

- Přímým diplomatickým jednáním je situace, kdy si sporné strany vzájemně předkládají své požadavky a vyjadřují vlastní stanoviska na sporné otázky s cílem dosáhnout vzájemně přijatelného urovnání sporů.
 - Jednání nemají žádná přísně stanovená pravidla, mohou probíhat ústně i písemně na základě diplomatické konference.
 - Jednání mohou vést diplomatictí zástupci, ministři zahraničních věcí nebo i šéfové vlád a států.
 - Výsledkem často bývá kompromis.
-

Dobré služby a zprostředkování (mediace)

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Při urovnání sporů diplomatickými prostředky působí se souhlasem sporných stran někdy i třetí státy nebo mezinárodní organizace i jednotlivci.
 - Může se jednat o nabídku dobrých služeb nebo o zprostředkování.
 - Zprostředkovatel (mediátor) se přímo účastní meritorního jednání. Iniciativně se snaží nalézt pro obě strany přijatelné řešení a v tomto smyslu předkládá i vlastní návrhy.
 - Dobré služby a zprostředkování (mediace) mohou vyústit ve vzájemně přijatelnou dohodu sporných stran nebo mohou být ukončeny pro neúspěch při řešení sporu.
-

Vyšetřovací a smírčí komise

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KÁRVINĚ

- K řešení některých sporů může přispět objektivní zjištění sporných skutečností a skutečného stavu věci na základě vyšetření nezávislé komise.
 - Členy komisí mohou být vedle příslušníků sporných stran i zástupci jiných států nebo mezinárodních organizací.
 - Po vyšetření existujícího problému je úkolem komise podat zprávu o výsledcích své práce. Výsledky zjištění nejsou sice pro sporné strany právně závazné, nicméně je obtížné z hlediska politického, mravního i právního závěry komise ignorovat.
 - Příslušná komise je pro projednání věci a vyslechnutí sporných stran oprávněna předkládat sporným stranám návrhy na meritorní řešení sporu. Ani návrhy smírčí komise nejsou pro sporné strany závazné.
-

Rozhodčí řízení

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- (někdy též **arbitráž**) je mimosoudní způsob řešení sporů nezávislymi a nestrannými rozhodci.
 - Rozhodčí řízení je neveřejné, což je spolu s jeho rychlostí a často i nižšími náklady ve srovnání s běžným soudním řízením považováno za jeho největší výhody.
 - **Stálý rozhodčí soud (SRS)** byl zřízen roku 1899 **Úmluvou o pokojném vyřizování mezinárodních sporů** na první Haagské mírové konferenci, což z něj dělá nejstarší instituci pro řešení mezinárodních sporů. Úmluva byla roku 1907 revidována na druhé Haagské konferenci.
 - Sídlem je Palác míru v nizozemském Haagu. Ve stejné budově sídlí i Mezinárodní soudní dvůr. Úředním jazykem je angličtina a francouzština. Soud se zabývá jen těmi případy, které se mu sporné strany rozhodnou předložit. O administrativní záležitosti soudu se stará Mezinárodní kancelář vedená generálním tajemníkem.
 - Každý účastnický stát jmenuje na seznam rozhodců maximálně čtyři osoby (na šest let s možností znovuzvolení), kteří pak tvoří tzv. státní (národní) skupinu. Jedním z úkolů státní skupiny je mj. navrhování kandidátů na soudce Mezinárodního soudního dvora.
-

Mezinárodní soudní řízení

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Mezinárodní soudní řízení je rozhodování mezinárodních sporů právní povahy sborem stálých soudců z povolání na základě mezinárodního práva a v pevných procesních normách.
 - Mezinárodní soudní řízení probíhá mj. před:
 - Mezinárodním soudním dvorem,
 - Mezinárodním tribunálem pro mořské právo (speciální soud z hlediska věcné jurisdikce s celosvětovou působností),
 - Mezinárodním trestním soudem (stíhá činy jednotlivců – fyzických osob, označované také jako zločiny podle mezinárodního práva),
 - Evropským soudem pro lidská práva (řeší i spory mezi státy v otázce dodržování lidských práv, v převážné většině případů se však jedná o stížnosti jednotlivců – fyzických a právnických osob na porušení jejich lidských práv ze strany smluvních států Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950)
 - Dále byly vytvořeny ad hoc trestní tribunály, které stíhají zločiny podle mezinárodního práva, ke kterým došlo v určitém období, na určitém území: Mezinárodní vojenský tribunál v Norimberku, Mezinárodní vojenský tribunál pro Dálný Východ (tokijský tribunál), Mezinárodní trestní tribunál pro zločiny v bývalé Jugoslávii, Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu....
-

Mezinárodní soudní dvůr

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- byl zřízen Chartou OSN jako hlavní soudní orgán OSN, je jedním z hlavních orgánů OSN.
 - skládá se z patnácti soudců volených Valným shromážděním a Radou bezpečnosti ze seznamu osob navržených státními skupinami Stálého rozhodčího soudu. Soudci jsou voleni na devět let a mohou být znovuzvoleni. Každé tři roky se ve volbě obnovuje jedna třetina soudců. Členy soudu nemohou být zároveň dva příslušníci stejného státu.
 - Dvůr zasedá zpravidla v plénum. Kvórum tvoří devět soudců. Dvůr si volí na 3 léta předsedu a místopředsedu, kteří jsou znovu zvolitelní. Může však pro určité druhy sporů utvořit menší senáty při minimálním počtu tří soudců. Rozsudek kteréhokoliv senátu platí za vydaný Dvorem.
 - je příslušný jednak řešit spory mezi státy a jednak podávat mezinárodním organizacím posudky o právních otázkách
 - Řízení před Dvorem se skládá ze dvou částí, písemné a ústní
 - Dvůr se usnává prostou většinou přítomných soudců
 - Rozsudek Dvora je konečný, tj. nejsou proti němu žádné opravné prostředky
 - Statut Mezinárodního soudního dvora připouští obnovu řízení v případě, že vyšly najevo skutečnosti rozhodujícího významu, které v době vydání rozsudku nebyly známy.
-

Mezinárodní odpovědnost státu

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Podle obecného mezinárodního práva nese každý stát mezinárodní odpovědnost za újmu, kterou způsobil porušením obyčejového nebo smluvního mezinárodního práva.
 - O mezinárodně protiprávní čin se jedná, jestliže chování spočívající v jednání nebo opomenutí je a) státu přičitatelné a b) představuje porušení mezinárodního závazku státu
 - **Přičitatelnost** – chování státních orgánů se považuje za čin státu podle mezinárodního práva. Je tomuto státu přičitatelné, ať už orgán vykonává legislativní, výkonné, soudní nebo jiné funkce a má jakékoliv postavení ve struktuře státu. Stát jedná prostřednictvím svých orgánů, za které odpovídá (ručí) přímo.
 - **Realizace odpovědnosti státu** – stát odpovědný za porušení mezinárodního práva je povinen odčinit újmu, kterou svým protiprávním chováním způsobil.
 - **Okolnosti vylučující protiprávnost** – jsou to okolnosti, které v případě naplnění jejich podmínek zbaví chování státu protiprávnosti, a tím vyloučí vznik jeho mezinárodní odpovědnosti za protiprávní chování, v takových případech odpovědnost státu nevzniká. V klasickém mezinárodním právu stát neodpovídal za škody způsobené nepříteli válečnými operacemi, pokud nebyl překročen právní rámec válečného práva.
-

Formy donucení

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Stát často nemůže mezinárodní spor vyřešit diplomatickými ani jinými prostředky řešení sporů.
 - V takovém případě se státy uchylují ke svépomoci ve formě donucovacích opatření, ke kterým patří **retorze a represálie** (často obecně nazývané jako protiopatření).
 - K donucovacím opatřením se někdy řadí i opatření v krajní nouzi nebo sebeobraně.
 - Zvláštním druhem donucovacích opatření **jsou sankce Rady bezpečnosti OSN.**
-

- je nejmírnějším donucovacím opatřením v reakci na protiprávní chování nebo nevládný akt jiného státu
 - jedná se o formu protiopatření, které zůstává v mezích mezinárodního práva
 - je považována na odvetné opatření v reakci na protiprávní jednání
 - musí být ovšem uskutečňována v dobré víře a v souladu se zásadou proporcionality.
 - jedná se o nejrůznější opatření diplomatická, ekonomická i komunikační (např. přerušování diplomatických styků, odvolání velvyslance, zákaz dovozu zboží, diskriminace v oblasti cizineckého režimu, diskriminace v oblasti cel a daní, odvolání státní návštěvy na vysoké úrovni aj.)
-

- jsou přísnější formou donucovacích opatření, které směřují proti státu, který porušil své mezinárodní závazky a mezinárodní právo.
 - na rozdíl od reterzí represálie již přesahují rámec mezinárodního práva v tom smyslu, že by se jednalo o protiprávní jednání, pokud by stát uplatňující represálie již nejednal v reakci na předcházející protiprávní jednání jiného státu.
 - musí být rovněž prováděna v dobré víře, má jim předcházet výzva k ukončení protiprávního chování a případně k odčinění způsobené škody.
 - mohou spočívat v jednání (vypovězení příslušníků druhého státu v rozporu s platnou smlouvou) nebo opomenutí (neplacení dluhu).
 - mají charakter ekonomický (embargo, bojkot, blokáda), politický nebo diplomatický
-

Literatura

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- ONDŘEJ, J., J. MRÁZEK a O. KUNZ, 2018. Základy mezinárodního práva veřejného. Vydání první. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-487-2.
 - ČEPELKA, Č. a P. ŠTURMA, 2018. Mezinárodní právo veřejné. 2. vydání. Praha: C.H. Beck. ISBN 978-80-7400-721-7.
 - MALENOVSKÝ, J., 2014. Mezinárodní právo veřejné. 6. vydání. Plzeň: Doplněk, Aleš Čeněk. ISBN 978-807239-318-3.
-

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Dekuji za pozornost
